Teknenin ölümü

melih cevdet

anday

sander yayınları cep dizisi

SANDER YAYINLARI

Halâskârgazi Cad. 275 - 277 Osman bey - İstanbul

TEL.: 48 32 09

Sipariş ve Dağıtım :

Kırağı Sokak, 62/2 Osmanbey - İstanbul

TEL.: 40 84 75

Bu kitaptaki şiirlerin yayın hakkı Sander Yayınları'na aittir.

Kapak : Said Maden

Dizgi ve Baskı:

Sümbül Basımevi Ebussuut Cad. No. 60/2 Sirkeci - İstanbul

Tel.: 22 83 71

İstanbul, Aralık 1975

İçindekiler

- HÜZÜNLÜ BİR AKŞAM BORUSUNUN EZGİSİ İÇİN SÖZ
- GÜNEŞ
    - GÜNEŞ SAATİ
    - UNUTMAK KUŞLARDIR
    - ATEŞ YAKARKEN
    - BEN BAŞKA DÜNYADAN
    - ÇİÇEK SATAN KIZ
    - YEDİ DALGA
    - KAYIK
    - ZİNCİR
    - DUVARLAR
- TEKNENİN ÖLÜMÜ
    - TEKNENİN ÖLÜMÜ

- ZAMAN SU GİBİ
  - YAPRAK
  - GÜVERCİNLER
  - BAĞIŞLAYIN HEPİMİZİ
  - HAVUZ
  - SABAHA KARŞI PADİŞAHIN TİTREMESİ
  - İLKYAZA HİTİT YALVARIŞI
  - BELLEROPHON'UN KIZGINLIĞI ve LİKYALI KADINLAR
  - KADEŞ SAVAŞI
  - ÇOCUK AKLIMIZ
  - PAS
  - YALINAYAK
  - KUŞLARLA BULUTLAR
  - ZAMAN SU GİBİ
  - ÇİNGENELER
  - KARDEŞLER
  - MUŞTULAR OLSUN
  - ÖLÜMSÜZ
  - DENİZDEN DÖNER GİBİ
- LİRİK ŞİİRLER
  - SEVİNCİN YARISI
  - KAPI
  - YILDIZ
  - DARI
  - KENDİ BAŞINA
  - YAZIT
  - LÂLE
  - ASMA
  - YELPAZELİ KARANFİL
  - İSTASYON
  - KIRLANGIÇLAR
  - AT
  - KUZGUN
  - ORMAN
  - İSA'DAN ÖNCE
  - ARAMA O AĞAÇLARI
- TROYA ÖNÜNDE ATLAR
  - TROYA ÖNÜNDE ATLAR
    - I. Koşu
    - II. Ağu
    - III. Düş
    - IV. Dönü
    - V. Fal
    - VI. Sevi
- «TROYA ÖNÜNDE ATLAR» İÇİN BİRKAÇ SÖZ

Bak

Çiçek açıyor!

HÜZÜNLÜ BİR AKŞAM BORUSUNUN EZGİSİ İÇİN SÖZ

Av bitti, titreyen borular

Akşamı kovalıyor köpeklerle

İkimiz içinse yarına kadar

Topal Hephaistos'la nar ateşte

Dövülecek üzünç namluları var.

Kemikten yapışık kardeşler gibi

Vurgun yemiş tinimle kutsal tenim

Ah biri kanatsız ateş böceği

Siz boğumlu deyin, ben eklemli diyeyim

Toprak yutan arısıdır öteki.

İki dilli yazı bulundu alnımızda

Tapısını bire indiren Amenofis

Gizli gizli ağlar Güneş tanrıya

Hangimiz mutsuz kıral Hattusilis

Hangimiz ermiş mutluluğa.

Masallar dinlerdi sevdalı Cemşit,

Sindbad, balık gözlü Şirin, Şehrazat,
Ey sevi. Afrodit benzeri dikit,
Kaç çeşit demir deldi Ferhat,
Hematitte, limonit, pirit.

Ufuk tüm ışıkları yedi bitirdi.
Horus'un kasrında ne aradığın?
Unutma, avutmaya geldik kendimizi
Ama tanrıları ölmüş Amoritler kırgın
Tahta idoller karşıladı bizi.

Kargışlı Şahinin başıdır deniz
Düştü mü kanlarla her akşam
Ormanlar içinde ikimiz,
Çıldırtan bir dumandır yaşam
Şeytanın kandilleri ve biz.

Kimi gün karıştırırım birbirimizi
Dirhemler gibi kurnaz tüccarın elinde,
Olur acıdan yoksarım kendimi,
Eski bir şatoda demir şövalye,
Ölmüş çoktan, boş kalmış içi.

Hem İskender’in talihli atıyım
Zaferden zafere koştum Küçük Asya'da,

Hem de Kıbrıs'ta satıldığım
Kıvırcık saçlı, mağrur Romalı'ya
Gün yüzü görmeden kömür çıkardım.

Olmuştu bahtımın Sultanı,
Zambaklar kraliçesi nice bir straliçe.
Kalbim ki menhirlerdir, suskun aşkı
Ansıtmak için dikilmiş yazıdan önce,
Unutansa ben gene, ben zavallı.

Hem Mesih'tim, hem Barabbas'tım,
Kim çarmıha gerildi o gün
Kimdi bağışlanan karıştırmışım,
Bugünse bağışlayan göğsün
Kollarını açınca ben çarmıhım.

Birdim iki oldum, iki iken bir
Ne yalnızken birim, ne de seninle iki.
Sevi de yalnızlık gibidir
Var yok eder durur kişiyi
Akşamları boru sesiyle gelir.

GÜNEŞ SAATİ

Bu sabahın konuştuğu dil

Ne dili?

GÜNEŞ SAATİ

Su verdim büyüyen günlere

Açılan sonra kapanan çiçekler,

Yönlerin tarihini araştırdım,

Karları saydım döne döne

Elimle gök memesinden sağdığım,

Bütün yazgıları yeni baştan yazalı

Güneş saatlari.

Ve asıl gücü sevinçlerin

Saymak bulutları rüzgâr gülünde.

Kuzeydir gerdiği yapraklar

Karanfillerle beslenen güneşin.

Ve ayaksız dizeleriyle

Kadınların ve erkeklerin ağaçları

Doğar güne karşı.

Neyi saklıyor ki bunca dirençle

Yalnız o varsa yok demektir,
Çeşitli görüntülerle her yandan
Çevirmiş yalnızlığımızı,
Bir kuş alır gagasında gezdirir
İnsan elinden çıkmış şeylerin saldığı
Şaşkın yabanlığı.

UNUTMAK KUŞLARDIR

Böceklerin çerden çöpten kurduğu
Sabahı ne çabuk unuttuk
Eski zambağa yağmur yağıyordu,
Demin boyadığı buruşuk
Gökte ay gitmiş gitmiş gitmiş
Yeniden büyümeye günün adadığı
Yıkılmış taçkapı.

Sabahı ne çabuk unuttuk
Sabah ki okunmamış eski yazı,
Ya soldan sağa kelebekle.
Ya kamışla aşağıdan yukarı,
Siliniverirdi çarçabuk.
Uykusuz bir çiçeğin adıdır belki de
El değmezliğinde.

Eski damların tarlası üstünde
Sabahı ne çabuk unuttuk,

Unutmak kuşlardır ölümsüzlüğe

Ve yırtık paçalı korkuluk.

Her şey o kadar eski eski eski

Ve sabah, kuşları uyandıran evliya.

Döner tanrısına.

ATEŞ YAKARKEN

Ateş yakarken öğrendim taşları,

Gün görmüş beyleri dünyanın.

Buğdayı taşla kırıp kaçmış

Bize ekmeği esinleyen tanrı.

Soluğu safir gibi tüten

Yerin sadeliği çileden çıkarıyor.

Göğe sığınmak zor.

Dereden altın akar güzün,

Deniz bırakır şaraplık yakutlar

Kızıl koylara sabah erken,

Bir taşın dönüp bana yol sorması

Boşaltırken vadileri gün,

Gökyüzü sonsuzluğun taşına çıkmıştır,

Elmas gibi sağır.

Büyük taşlar, ay eskitmiş onları

Sormuş fosforlarını bütün

Evrenin neresindeyim ben.

Taşları kaldırsalar bulurlar mı?

Dün şafakta bıraktığı yerden

Göğün arasında inci arayan gece

Bulmuştur kendince.

BEN BAŞKA DÜNYADAN

Bu yaz ne de çok yağmur yağdı,

Ben başka dünyadan geldim, bilemem.

Bahçe ne kadar yanımızda,

Ne kadar yakın karanfil tarlası!

Bilgiyi arayan Gılgameş

Gibi kuşkumun kuyusunda gizlenecek

Ipıslak bir çiçek.

Şaşkın kuşların değil mi bu dünya.

Başka kimin olabilir ki!

Benim yabancılığım bitmeyecek.

Bu bakışmayı kim öğretti

Ağaçlara ki hep omuzlarında

Bilmediğimiz nice şeyi bilen suskun

Göğü sonsuzluğun.

Bu yaz ne de çok geyik geldi.

Yağmurda şebboy kokluyorlar.

Yalvacı birdir ateşin ve suyun.

Boş koyların yalnız denizi

Batan güneşin renginde taş arar,

Bana yeryüzünün gizini açıklayan

O köpürmüş orman.

ÇİÇEK SATAN KIZ

Boyalı yumurtalar evi sabah

Açtı salkımlar kepengini,

İçinde çıngırak başlı boynuzlar,

Dökük bir gökyüzü hevengi.

Bense tanrı gibi, değişmiyorum,

Donmuş kalmışım gözleri açık yontumda,

Benim nemsin doğa?

Duvarın üstüne çıkmış başaçtk,

Dar gölgeye bakıp titriyor

Sokağın toplardamarı sarmaşık,

Acılar belki de boşuna,

Sanki biri konuşuyor usulca,

Arı ayağı gibi, tan yaprağı gibi.

Avutuyor beni.

Döndür beni katırtırnaklarına,

Omuzlarına güvercinin (Uçları sivri çoban kepeneği)

Yağmurlara döndür öğleyin,

Sıcak yosuna, saatli duvara,

Çiçek satan âmâ kızın eline döndür,

Böğürtlene döndür.

YEDİ DALGA

Sıvacıkuşu bekledi uykusuz

Sabahın çanak yaprağını,

Nisan gümüşünün kar sevincinde

Parıldar hüznümün bıçağı,

Parıldar o avutucu bilgelik,

Dafne'nin soluklarını duyuyor musun?

Bekle, ağaç olsun.

Kıyıda bir titreyiştir başladı,

Kırmızı bir teldir çünkü su.

Gökyüzüne değen dişi bir çandır

Kanat yapıverir billuru.

Bağrımdaki kara gülü ay yapar.

Yüreğin çırpınışını duyuyor musun?

Duy da kuşlar olsun.

Altın tozundan mersinin dibinde

İki damla ateş böceği

Yakmış külden giysisini gecenin.

Ya da günün gerindiğini

Taşır yedi dalga ile periler.

Pan’ın çaldığı kavalı duyuyor musun?

Katıl da gün olsun.

KAYIK

Güzü kuşlarla oyaladık.

Başka dünyaların ağaçlıkları,

Vakitsiz rüzgârıdır artık

Düşünceyi savunuşuz bırakan.

Yağmurlu bayırlar unutulmuyor

Ve boşalmış parkın içindeki bakışma

Sorudan soruya.

Şaşkınlık, yalınız şaşkınlık,

Yüzlerde okunanların eşyaya

Vurması, saksılara ateş

Dikilmiş gibi gözlerle yansır da

Arkların uğultusunda güneş,

Kana döndürür taşın toprağın rengini

Kokuların zehri.

Çoktan ölmüş bir kadın bu çağ,

Eskimiş kıyıya vuran denizde

Çiçeksiz bir sevda kayığı,

Süslü bir at ıssız bir yerde.

Ve can kulelerinin göğündeki kuşlar

Rüzgârsız durmuşlar.

ZİNCİR

Ormana karşı Aralık akşamı,
Dört yıldız var gökte, bir ki üç,
Pencereye dikmiş gözünü saksı,
Saksılara dikilmiş buhur.
Bu saatta yüksek sesle okunur
İlk sözcüklerin karanlığına dalmışız
Konuşmadığımız,

Susmuş denizi düşünmek güç,
Beklemek, ay çıkacaksa korudan,
Bir şey sona erecek gibi.
Kanat gerip sıkıntıyla bağıran
Kuşların sesinden de belli,
Ve soluk kesmesi ay çıkacağa yakın
Evdeki eşyanın.

Ufuk zincirlerle çekilir
Ardında ateşler kaynayan hörgüç,
Eskiden yaşamış gözsüz ozanlar
Ya da Zühre çıkana kadar
İlk yazıyı yazan kutsal el midir
Bilgi ve bilgisizlik denizini baştan

Saf ayla dolduran?

DUVARLAR

Döner batıdan doğuya duvarlar

Yüksek surlu Uruk’tan beri

Muskalar asılı boyunlarına.

Kalkıp açarsın pencereyi

Ayışıklarında yeminli çırak

Yüzyılların balığı, cansız kule.

Ayalı beş parmak.

Yıldız evinde gök gibi kaygılı,

Kokusuz büyük gülleriyle

Döner batıdan doğuya duvarlar

Atlas'ın durgun görkemiyle.

Kireçten beneklenmiş karanlıkta

Söyler ölümlülere sessiz ağıtını

Çamur karan mala.

Döner batıdan doğuya duvarlar

Gökle yıkanmış sabahleyin

Uygarlıkların gizemli çekülü

Tutuk dili çaresizliğin

Varoluşun uykusuz atı

Gözlerimi açınca ilk sözdür, ilk emek.

Bize dargın tanrı.

Bey arıya ağarken yol gösteren
Kafesi kör kırlangıçların
Döner batıdan doğuya duvarlar.
Dirilttiği ölü İsa’nın,
İsrafil'in tıkanmış suru,
İkiye bölünenleri ikiye bölen,
Toprağın egosu.

TEKNENİN ÖLÜMÜ

Bir yıldız var gökte.
Ve kıyıya vuran deniz.

TEKNENİN ÖLÜMÜ

Kara yakındı önce, hem çok yakın,
Elimi uzatsam tutardı.

Yıldızsız teknemdi inip çıkan gece,
Kurumuş gece, kum, kömür, arduvaz...
Kara yakındı önce, hem çok yakın,
Denizleyir. inip çıkan önümde
Bir tanrının atardamarı.

Açtım, yorgundum ama uykum yoktu.
Günlerce yekesiz, yelkensiz
Ne de çok kuş takılmıştı ardımıza,
Ne çok harman gördüm köpükten beyaz...
Açtım, yorgundum ama uykum yoktu
Güneşler hâlâ sağımda solumda,
Sürer gibiydi açık deniz.

Deniz en ince hayvanı belleğin
Nerden kalktım, o rıhtım, o çan..
Bilmiyorum o gök kıyı nereye gitti!
Bir masal şebboyu çarmıhtaki yaz.
Deniz en ince hayvanı belleğin
Bir kuşluk vakti tanrının sevdiği
Görünür zamanı yaratan.

Canlı mıydım? O uğursuz kıyıda
Öldüğüm gün de bilemedim.
Hep o sallantı, o devinim, o avcıl

Bayrak, bir az aş tenceresi, bir az
Küfür, karı kız öyküleri, sonra
Dipteki ölülerin fısıl fısıl
Konuşmalarını dinledim.

Doğdum mu? Nasıl? Belki bir tezlik
Yeli kımıldadı, kan gibi.
Ağaç ve kızak, demir, yağ, halat, katran.
Boya kutuları, sünger, tel ve gaz...
Derken gün kokulu yüreğimdi ilk
Yapının boş gömütünde dikili
Sabırsız kaburgama çarpan.

Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Süt. kan olmak için devinir
Tohum bildi herkesten önce ekmeği
Gün, denizi salıvermeden batmaz.
Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Ağaç ne diye kalktı çiçeklendi,
Denize inmesi nedendir?

Ah yalnızlığın gömük kapıları,
Aysız ayışığı gibiydim.
Geceleyin gece, gündüzleyin gün
Gibi suyun altına vuran yalaz.

Ah yalnızlığın gömük kapıları

Bir yağmuru dinlercesine bütün

Anları içiçe bilirim.

Bir tekne her zaman düşüncelidir.

Bizimle demirledi gece.

Karaya çıktı tayfalarım uykulu.

Pruvamda çok acaip bir yıldız

Konmak istercesine gider gelir.

Suları budanmış bir yolculuğu

Sürdürmek isterdi kendince.

Kara yatandı önce, ödağacı

Kokusu sarmıştı geceyi.

Ve bir kuş bağırdı çağırdı tepemde,

Fosforlu sesi kabarık ve ıssız.

Lâle rerıgindeydi şimşeğin dalı.

Güney doğunun yangını pembe

Nakışlı bir kâse gibiydi.

Unutmak istemiyorum bunları,

Göğün damarlarını gördüm,

Fırtına kırının yaban keçisini,

Koşar küpeşteme saçsız sakalsız...

Ağaç gibi yırtılan karanlığı.

Koca kulaklı lodosu, o fili,

Ah yay biçimindeydi ölüm.

Yalnızlıktır denizin tek yasası.

Aşkın altın yasasıdır

Bir gün kum uyanır, ay gıcırdarsa

Çalınırsa bir gün gömük kapımız

Kalamazsın sabaha inen suda,

Kalk kürek, yola düşmenin sırası,

Aşkın altın yasasıdır o.

Kükürt rengindeki ağzı gecenin

Üfürdü huysuz karanlıkta

Sintineme düşçül bir ateş böceği,

Kömürdüm, tahtaydım, kurumuş anız,

O böcek oldu yangını teknemin.

Anladım kuşun, yıldızın gizini,

Başladım usuldan yanmaya.

Söndüremezdi kimse bu ateşi,

Kıyıdan kesilmiş sularda,

Kara hem yakındı şimdi, hem çok uzak,

Bir yanyanaydım onunla, bir yalnız.

Devirdim bütün yükledimlerimi

Ve demiri uykuda bırakarak

Bindirdim eskil kayalara.

Parçalanıyordum kimse bilmeden.
Ateştim cevizin içinde.
Ve bir gece içinde bilmeden öldüm.
Ey gece, nereden yol bulacağız,
Ey yaralı göğsüme düşen yelken,
Ya sen kürek, solmuş rüzgâr gülüm,
Ya sen ne diyeceksin, söyle!

Deniz durdu, mumyası yıldızların
Erir gün görmüş kayalıkta,
Ve yürüdü sabah, denizin ineği.
Ölünce ne yapsak sabah oluruz...
Ah kara yakındı ve darma dağın.
Kuşları durmuş zaman kadar eski.
Taşları hüzün olan kara.

Kopmuş uykunun iskeletiyim ben,
Artık yelin göğsü olamam.
Gördün mü ölümün gözündeki rengi,
Söyle, ölüp dirilen tanrı, Tammuz,
Ay yapraklarının indiği bu dam,
Eski düşleri taşır mı yeniden,

Koca karınlı kuşlar gibi.
Bir yarıda parçalanmış teknem durur.
Sert tütünüyle gün bir yanda.
Kara yakındı önce, hem çok yakındı.
Elimi uzatsam tutardı ama
Yalnızlıktır denizin tek yasası,
Bütün ölüler unutulur,
Yaşayanlar kalır tek başlarına.

Akşamleyin kaptan, bir kaç gemici
Gelip dizildiler kıyıya.
Tutunacak bir tekne arar gibiydi
Ayağı kayan meltem ve cıgara
İçerek konuştular gizli gizli.
Bense dalgın bakıyordum, boşuna
Koparılmış süsendim sanki.

Çalıştılar bir hafta, ağustosun
Altısında bütün iş bitti.
Kesik baş çapa, iplerim, küreklerim
Kumsalda şaşkın bir yığındır şimdi.
Tüter el ayak, tüter ıslak odun,
Denizin uzaklardan getirdiği
Yabancı, anlamsız bir şeyim.

ZAMAN SU GİBİ

Okuduğum eski ozanlar

Hititçe kent adları

YAPRAK

Şirvanlı Kasım anlatmış derler.
Kudurarak ölmüştü içkiden.
Bir yorumcuya göre de eskiden
Bu illet yoktu,
Yalandır Şirvanlının kudurduğu.

«Kapıya oturmuştum, almmda günün eli,
Küçük taşlar akarsuyun içinde.
Bilmiyorum ondan önce mi, sonra mı?
Bir dilenci mi, derviş mi ne,
Elinde ateş gibi taze bir yaprak,
Uzattı yaprağı «Yerde buldum,» dedi,
Sonra yürüdü gitti, dağ bayır.

Dere tepe.»

GÜVERCİNLER

Sağ bacağı kesik Gıyas dinlemiş bunu.

Son nefesinde dili tutulan dedesinden.

Bir deve işinde mi ne aidatmış Muhammed'i.

Kim bilir doğru mu, değil mi?

«Kıyıdan bir alkış sesi geldi,

Ağaçların ordan, ta balkona,

Odanın güneşli duvarına değin.

Kalktım yürüdüm balkona,

Beyaz bir gemi geçiyordu yakından,

Mendil sallıyordu küpeştede biri

Ağaçların altındaki kalabalığa.

İyi biliyorum, çocuktum o zaman.

İnsanlarsa evlerine çekilmişlerdi,

Bomboştu denizin üstü ışıktan.

Ağaçların altında kurumuş ağaçlar,

Delik deşik bir sessizlik ve kum.

Döndüm, içeri girdim gene.

Altın kalay kakmalı aynaya baktım,

Saçlarıma, sakallarıma baktım,

Çürüyen gözlerime, fersiz dişlerime baktım.

Güvercinler dolaşıyordu odada.»

BAĞIŞLAYIN HEPİMİZİ

Oturmuş içiyorlardı yağmur altında

Toprak gibi kabarık kabarık saçları

Bir yığın pilsen, bir kaç votka...

Kadınlarsa soluk, zayıf, üzgün.

Oysa Ekim bile çıkmamıştı daha.

Oydu görür görmez tanıdım.

«Merhaba, dedim, beni tanımadın mı?

Denizden cesedini çıkarmıştık canım,

Giyimli kuşamlı.

Sallana sallana bir gelişin vardı hani..»

«Unutmuşum, bağışlayın,» dedi.

HAVUZ

Bilge Matias'ı dinle öyleyse,

Bütün şiirlerini ve giysilerini yakmıştı.

Kenti yakıyorum diye bağırmış sözde.

«Baktım güneşin rengi bulanmış suda,

Taş taşı öğütüyor, ışık ışığı.

Yel suyu kırıyordu eriyen suda.

Baktım yapraklar bembeyaz dişler gibi,

Baktım üstüm başım bulanmış toza toprağa.

Anladım, çok kalmışım orda...»

SABAHA KARŞI PADİŞAHIN TİTREMESİ

Haremde yere mindere

Uzanmış sızmışım kusmuk içinde

Guguk kuşunun uçtuğu mutlu

Saattu murassa kalkanı saran al

Rengi titrer bir kızın gece,

Ben ki sayıları karıştırırım,

Ben kapıları bilmiş değilim hiç,

Ah titremezdim, ürpermezdim hiç,

Bedahşanım nerde, Kıpçak ve Bağdat,

Horasan'ım ve Karaman'ım niçin gelip de

Örtmezler üstünü padişahın, üşümüş.

İLKYAZA HİTİT YALVARIŞI

Neşaş giysileri üstümüzde

Yalvarıyoruz!

Eğer sen nehirlerin, çeşmelerin içindeysen

Buraya gel!

Eğer sen çobanların arasındaysan

Kaç buraya gel!

Eğer sen Güneş Tanrının yanındaysan

Buraya gel!

BELLEROPHON'UN KIZGINLIĞI ve LİKYALI KADINLAR

Değer miydi bunca kızgınlığa,

Gidip ayağa kaldırmaya denizi.

Tüm toprak tuza boğulsun da,

Kurusun zeytinli Likya?

Ve dalgaların, başta kanatlı at.
Görünce köpüre köpüre geldiğini,
Kıyıya yürüdü Likyalı kadınlar.
Konuşmadan aralarında,
Kaldırdılar uzun eteklerini.
Dalgalara gösterdiler tüylü, kabarık
Yerlerini çırılçıplak.
Sallanır tüy ve saç rüzgârda...
Utandı deniz, durdu önce,
Sonra ağır ağır geriledi.

İLK KRALLAR

Ah ilk kırallar unutulmaz!
İki dilde, Hititçe ve Akadça,
Tutsu bırakan Kıral Hattusilis.
Evet, hastalanmıştı Kuşşara'da,

Ama oğlu Huzziyas'ı bunun için mi
Attı veliahtlıktan? Bu yüzden mi
Torunu Mursilis'i geçirdi
Onun yerine? Kraliçe Haştayar da
Karşı komakta haklıydı belki
Ölüm döşeğindeki kocasına.

Bereket Halpa savaşı çıktı da

Dirlik düzenlik yeniden kuruldu

Yüksek duvarlı Hatuşaş’ta,

Kıral Anitta'nın kargıladığı.

KADEŞ SAVAŞI

Asi ırmağının bir yakasında Muvattali

Ayakta, askerleri arasında,

Durmuş bakıyordu kıpırdamadan.

Irmağın öbür kıyısında Firavun,

Ramses, savaş arabasına çıkmış,

Gözlerini dikmiş karşıya.

İşte bütün bildiğimiz bu.

Gerçi tarih uzun uzun anlatır.

Ama bu bakışma kalır, kalsa kalsa.

ÇOCUK AKLIMIZ

Ne bilsin Krezüs, zengin Krezüs,

Çocuk aklımızın huyunu ne bilsin!

Kim olsa sorardı onun yerinde,

Kızılırmak’ı geçmeden önce.

Savaşmadan önce Kurus'la,

Pteria'ya varmadan önce.

Kehanet gerçekleşecek, büyük

Bir devlet yıkılacaktır, geçince

Krezüs Kızılırmak’ı o gün.

Ne bilsin Krezüs, tutkun Krezüs,

Başına geleceği ne bilsin.

Yıkılır Kurus’un devleti sandı.

PAS

Arslan sütü emmiş Kıral Telephos,

Bergama kıyılarına çıkan Akhaları

(Gidiyorlardı Troya savaşına)

Püskürttüğü zaman Bakırçay'da,

Bilmiyordu gemilerin birinden

Atlayacağını Akhileus'un

Elinde uzun kargısı.

Unulmaz bir yara açmıştı kargı.

Ne çiçek tozu, ne çamur, ne şarap,

Yara kapanmak bilmiyordu.

«Bunu yapan iyi eder» dedi Bilici.

Akhileus'un ardına düşü Telephos,

Çaresiz, Troya’ya doğru.

Oysa kapanmayan yaraya

Kargının pasını salık vermişti

Bilici.

YALINAYAK

Baş yanı okunamamış bu yazının,

Kimin olduğu da belli değil.

Neyse sen söze bak, ses önemli değil.

«... Sonra evde ne buldumsa yedim,

Ekmek, badem, tere.

Yalınayak atlamışım ata,

Sabahın şarabı öylesine çılgındı ki,

İnsanların arasından geçtim gittim

Dörtnala.»

KUŞLARLA BULUTLAR

Bir hanın mahzeninde bulmuştum,

Bakır bir lâmbanın altında,

El yazması eski bir isagoci,

Belki de Selçuklu'dan kalma.

Her sayfasında şarap lekeleri.

Yazıcısı mı, bir okur mu, bilemem.

Sonuna doğru, gizli bir yerine

Katmıştı şu korkunç sözleri:

«Gökyüzüdür zarı beynimizin,

Kuşlar, bulutlar gezinir içinde.»

ZAMAN SU GİBİ

«Sevgilisi ölmüştü, ağlamıştı omuzumda.

Karalar giymişti, sesi kısık.

Ben boyanmam, demişti, bir daha.»

Köse Xintos şöyle sürdürüyor sözünü:

«Zaman su gibi geçer, ölüm acısı

Nedir ki! Yolda gördüm bir gün,

O beni görmedi.»

ÇİNGENELER

«Denizi hatırlıyor musun, derin denizi,

Çılgına döndürür kuşları Kasımda?

Denize cazur cuzur inen güneşi de mi?

Yok canım! Ya altında çingenelerin oturduğu

Ağaç? O da mı kalmadı aklında? Kaç yıl oldu

Öleli?»

KARDEŞLER

İskender'i gören Giula'dan kalmış

Saçma sapan bir hikaye.

Giula şimdi nerde?

«Yalın ayak bir dilenci geldi yanıma,

Granikos suyunun kanlı kıyılarında.

— Kesenin yarısını bana ver, dedi,

Hakkımdır benim o para.

— Neden? diye sormuşum dalgınlıkla.»

Dalgınlıkla sormuş Giula.

MUŞTULAR OLSUN

«Kim safer çıktı diye muştularsa,»

«Ben de onu muştularım,» dedi.

Ükkâş gelip «Muştular olsun,» dedi,

«Safer çıktı gitti.»

Eyaz mı anlattı bunu, Zeid mi?

Eskiyen söz simya gibidir,

Taş, bakarsın, altın oluverir.

ÖLÜMSÜZ

«Babamı gördüm düşümde» diye anlattı,

«Öylesine ağladım, yalvardım da,

Anlamadı, belki de hiç tanımadı.»

«Elbet oğlum,» dedi öğretmen Kirişna.

«Ruh ölümsüzse eğer.

Ölümlü duyguları anlar mı?»

DENİZDEN DÖNER GİBİ

Ulyss denizden adasına döner gibi

Dönmek istiyordu Hades’ten yaşama.

«En önce köpeğim tanıdı beni,»

«Şunun sevincine baksana!»

Diyordu, dün olmuş gibi anımsayarak.

«Gümüş leğene soktuğum ayağımdaki

Yara izi beni tanıtlar.»

Ve ölümsüzler gelir, ölümsüzlükleri.

Leğenleri, yaralarıyla var olmaya,

Tanık göstererek köpeklerini.

LİRİK ŞİİRLER

SEVİNCİN YARISI

Kuşlar yağmur yağdırır da

Yağmur güneşe vururdu ya

Ben sana gelirdim

Sevincin yarısı ağzımda

Zambağa birikir sabahlar

Ovalar atlara binerdi

Kulesine koşuşunca deniz

Cebimde geceden yıldızlar

Anlarla ballarla kanımda

Yüreğim avuç olurdu da

Sonra çeşme de olurdu ya

Mutsuz dönüşler ayında

Ben sana gelirdim.

KAPI

Güvencinler gülüşünü buldum dün

Biri yitmişti kızıllıkta

Birinde ay elmaları

Sallanıyordu defne bakışların

Kırılmış amyant yatağımda

Sabahçıl kamçı yatağımda

Ne yanıma dokunsam sevda

Kapasam gözlerimi büyür

Gümüşsü gezegeni acının

Sus o kapıyı bulamazsın

Bir yanımda düşün tutsak yağmuru

Sabrın boz taşları öte yanımda

Asmalar sesini duydum dün.

YILDIZ

Evren esrisin diye gövdende

Tuttum elinle bir dünya dokudum

Savatlı ayı taktım bileğine

Bak yaz kıyısından limon çiçeği

Yüklü kızarık gece yükseliyor

Köpeklerin uyuduğu bahçemize

Minderlerimizi ansı, nerdeyse

Doğar o anasonlu yıldız

Kırılmış dağın balkonundan.

Uzanalım, kavağın ve beynimin

Kum saatlarını duyuyor musun

Tenle karışıyor, sürgünlerinle.

Kaktüs bana bir ağıt söyle.

DARI

Biber çiçeği kokusundaydı gün

Değirmi gün, ebem kuşağı saçlarında,

Göğsünün tacında ses veren.

Bense darı gibi darma dağındım,

Saçılmış eteklerinin ayına,

Korkusuna kelebek ellerinin.

Dudağının ışığına karışmış, Gözlerinin ipeğine ya da,

Kendi başına, garip, gezgin.

Zamanı ölçtüm de yitirdim

Ve rüzgâr bir o yana bir bu yana,

Koparır durur boşluğunu

Yoncalarla, köpüklerle, kuşlarla.

KENDİ BAŞINA

Yağmurla ses olup çıksın,

Dallansın dumanlı ağaçta bensiz.

Vursun yürüyen şafağa gölgesi.

Gülde dolaşan arı gibi göksel,

Suyun kabuğunda gerçek parıltı.

Başağı sallayan ay gibi,

Arabasız bir yıldızın kamçısı

Gibi kıvrılsın gökyüzünde seçik.

Gün gibi boyasın denizi,

Ekmeğin yanında tuz gibi esmer,

Su anıtı gibi her yerde olsun,

Kimi desin, «Kimin bu sevi?»

Kendi başına sansın kimi?

YAZIT

Kıyılar vardır nokta nokta

Bacaları görünür uzaktan ilk

Sonra gövdeleri çıkar ortaya,

Güvercinin damda unuttuğu ay

Gibi mor çiçekler olur ya

Karıştırır yüreği kanla.

Geçmişin dilsiz köprüleri

İri sevileri vardır gezegen.

Elimizde kovalarla her akşam

Getirip boşaltırız kuyusuna

Bulunmuş şeyler kuyusuna

Yitirilmişler kuyusuna

Menekşelerden bir yazıtla.

LÂLE

Ellerimle soydum seni, ilkyazın

Taç yapraklarını açması gibi,

Nar gibi diş dişti tezcanlılığın.

Ah şakıyan ormanı solukların.

Öpüşün, bakışın yüreği,

Soran diri sessizliğinde.

İsteğinin damı uçmuştu göğe,

Uğultulu sarı kelebeklerdi

Dört bir yanından boşalışın.

Bağladım seni dişlerimle

Doymak bilmez ipek böceği gibi,

Ay gibi yarıktı kırmızılığın

İki dilim lâle döşekte.

ASMA

Denize bakıyorduk ikimiz de,

Çocukluğun ve ben. Kayık limanı

Şaşırttı düşüncemi zamanlardan.

Burda mutluluk bir kalıttır,

Alnının değdiği eski denizden,

Köpükten, geleceğin saklandığı.

Öpüşmeyi bilmezdin, bilmediğin

Gibi yedi renkli asmadan

Yapılmış burcu yok sevdayı.

Yanmış kömür yükünü düşüncemin

İndirdim yalısız kıyıya,

Bir midyeydi açtım zamanı,

İçindeydi zamanı ikimizin.

YELPAZELİ KARANFİL

Esrikliğimi koydum ellerine,

Gözlerine altın gölgeyi,

Uyumuştum hani bir kez içinde.

Emziren bir sundurma gibiydin sen

Özsuyu balıklı bir akça ağaç

Geceyi uzatıyordu enine.

Uyandım baktım ki büyümemişim,

Üç perili saç kilidinin

Yabani gül ağacı gecesinde.

Al boyacılar, yeşil boyacılar,

Hangi kuş sallamıştı kederimi,

Unutma yelpazeli karanfili

Düşümde katılan olup bitene.

İSTASYON

Peronu kocamış bir istasyonun.

Bilmediğim akşam saati, hüzün

Yanımda, şaşırdım yönleri.

Yukarda bırakmıştım seni, gökte,

Karanlıktı ağaçlar ve yol,

Karanlıktı ak giysilerin.

Gece, o hazne, yabancı taş,

Ağaçların üstündeydi penceren,

Artık ses ve demir onamaz beni.

İşte burda saatlardayım,

Saatlar hiç bir yerde değil, değil

Ne bu yönde, ne de o yönde.

Yukarda bırakmıştım seni, gökte.

KIRLANGIÇLAR

Güneş kovanında portakal

Kuşluk vaktinin düşüdür

Yıldız oluverir dudaklarında.

İşte yolunu şaşırmış da

Solgun çiçeklerin şeytanı

Üzüntüsü olmuş akçıl şarabın.

Bir yel kalktı denizden doğru

Yüreğimse boşanmış kırlangıçlar

Ey ten ne buldun dünyada!

Yitti eteğinin ucu köşeden

Artık deminki mitologya

Gökyüzüne dönüşür taş giyimli

Uyurgezer bir bakışla.

AT

Bak çözülen saçların bu
Önümüzde doğuran çimen,
Belki de örtük göğsünün yarısı.
Mavi mavi camlar topladım
Yoksul fıskiye yıldızları
İsa da düşünde böyle yapardı.

Tok sesli havuzlar vardır ya
Nereye gidersen git melekleri
Aşk çanları çalar yanında.

Zakkum dallarında uyumuş
Vişne renkli akşam üstleri
Bir şey sorma, titreyen kalbim
Bizi örten gölgenin rahvan atı.

KUZGUN

Ah bu benim sıkıntım, kan dolmuş
Ardı yalnızlığın vadisi
Ah yorgun argın uyanış sabaha.
Bildik kuzgunu taşırım günlerce
Cibril'in toprağı avuçlaması

Gibi koparır kanımın taşını.

Bir kubbe gibiyim değirmi göğe

Benim pilpayelerim sensin

Hareli porfirden dört tane.

Ah acı, ah beklemiş şarap

Yaşamamak isterdim seni

Yolda olmak isterdim bir çingene

Arabası gibi hüzünle.

ORMAN

Kuşların bakışından büyülenip

Dalmışım akşamın alacasına

Yetmez mi uzun gün unutmak için?

Mumlarını söndürdü ağaç

Ardında ne duman, ne yağ, ne koku

Boşluğunda aklım dönenir boşa.

Büyük Pan öldü ve bütün kervanı

Ağlayaraktan ardı sıra,

Senin öten berin, şuyun buyun hep...

Sembol ormanları demişti Baudelaire,

İmgesiz düşünemez miyiz,

Sevemez miyiz ki sözcükler

Seni almış kendi ormanlarına?

İSA’DAN ÖNCE

Lesbia. Catullus’un sevgilisi,

Kuğu boyunlu, belki de esmer,

İsa'dan önce seviştiler

Birinci yüzyılda, Julius Caesar'ın,

Cicero’nun yaşadığı Roma'da.

Ama Lesbia şimdi daha erineli

Ölümsüz epigramlarında Catullus'un.

Hepimiz yaşadık, nedir ki zaman!

Ölüm insanla geldi dünyaya

İnsanla gitti dünyadan.

ARAMA O AĞAÇLARI

Artık arama o ağaçları,

Yaz öğlesinde kırmızı dutlar gibi

Masaya yanıp sönerek dökülen

Işığın ve gölgenin anısını.

Artık arama o ağaçları

Altında hiç kimse yok artık

Yalnız beyaz örtüde gölge ve ışık.

Bir yanıp bir sönüyoruz.

TROYA ÖNÜNDE ATLAR

TROYA ÖNÜNDE ATLAR

I. Koşu

Kör bir ozan anlattı bunları.

Atların da ruhu vardı Troya önünde,

Ta Hades'ten duyulurdu kişnemeleri.

Atsız bu kişneme ölüleri ürpertir.

Köpeği deliye çevirirdi.

Kimi de Troya önünde nal sesleri gezinirdi.

Gömülmemiş bir atın erinçsiz ruhundan.

O gün Akhalar başka biri için yarışsalardı

İlk ödülü Akhileus götürürdü barakasına.

Çünkü ölümsüz atları vardı,

Onları Poseidon vermişti babası Peleus'a,

Peleus da oğluna armağan etmişti.

Şimdi atlar yas tutuyorlar Patroklos'a,

Yürekleri burkuk, toprağa değiyor yeleleri.

Diomedes Tros atlarını koştu arabasına

O atları savaşta Aineias'tan almıştı.

Bir tanrı kurtarmıştı Aineias’ı.

Sarı Meneiaos kalktı sonra. Atreusoğlu,

Tanrısal yiğit koştu arabasına iki at.

Agamemnon'urı kısrağı Aithe'yi, kendi atı Podargos’u.

Antilokhos koşum taktı Pyloslu atlarına.

Sonra Ruşen Ali kalktı, koştu Kır Atı.

Her yarımda çifte kanat

Bilmez yakını ırağı.

Kendini beğenmiş Tahta At’ı çıkardılar sonra,

Yayıldı ortalığa yanık sedre kokusu.

Huylandı öbür atlar bu büyülü kokudan.

Sonra göründü Muhammed’in damadı Ali'ye

Benzer iyi huylu Düldül, edep yeri kapalı,

Dolandı cok tanrılı atlar arasında ağır ağır,

Gözleri iyi görmüyordu.

Başını yana eğen İskender’in Bukephalus'u

Geldi sonra, Hint kızları gibi derin bakışlı.

Güneyden yana bakıyordu ikide bir.

Sezmiş gibi Granikos suyunun yakınlığını

Elcid'in Babeica’sı, derken Rocinante çıktı

Ağlayarak.

Anlatma bana atları!

Bilirim ana rahminden gelir, gece, karanlık
Bir ahırda lâmba tutar biri, ışık titrer
Samanların üstünde, hayvanın öksürüğü ve soluğu...
Başını döndürür bakar, «Bana benziyor mu?»
«Sekili mi ayakları?»

Anlatma bana atları!

Sabahın yerden kesilmiş tarlaları ve çığlık
Çığlığa suları gibi gök yarığından atlayan
Kanatlı Pegasos! Gençliğim benim, oğlum!
Delirmiş bir zamandı, yas, ölünün öcü, gövdesiz kuş.
Kırılan yıldız, unutulmuş bir günün yarası.
Tohumsuz küçük göller ölüm anıtı gibi yükselen,
Ve giysisiz boşluk, yılgın uzay, o bitmeyen
Koşu... Atlar, atlar. Yaşlananı görmedim hiç.
Kimi yelesiyle devirmek ister burçları.
Kiminin eşeler toprağı hâlâ toynakları.

Anlatma bana atları!

Yüreğim kaldırmıyor düşündükçe vurulup
Vurulup yerlerde yattıklarını, anlatma,
Anlatma bana, görmedim Troya savaşını

II. Ağu

Duydun mu?

Bursalı oto tamircisi Mehmet'in duyduğunu?
Katran, balık ve çam tahtası kokulu,
Yatışmamış çayırsı kadın kokulu kentin
Önceden bildi diye yakılacağını,
Ağulu yılan sokmuş Laokoon'u.
Kıvranıp duruyorlarmış çoluk çocuk
Rüzgârlı ilion kıyısında.

Kıyılarda birikir ölümün artıkları,
Yaşamın ve sevginin artıkları,
Düşüncede yitirilen ve bulunan sözcük.
Sonsuzluk, aranan kırık bir yontu gibi.
Kıyılarda birikir ün, yücelik ve düşman.
Çünkü deniz daha bitmemiştir, uykusuz
Ve yarı yarıyadır, çöker delikli fıçısında
Tortulanarak eski ölülerden.
«İzmir fuarından otobüsle dönerken

Gördüm, bir bulut sarmıştı ilion'u.»

Bütün kitapları gaz odalarına atmışlar,

Dresden'de, Köln’de, Münich’de.

Über ailen Gipfeln ist Ruh...

«Gökte uçaklarla kuşlar çarpışıyor.

Kanatlar, tüyler, gagalar yağıyormuş kente.»

Duydun mu?

Hep yabancı kızlar çalışır bizim genelevlerde

Adları La, Li, Lu...

«Peki,

Dağa bırakılan çocuk ne oldu?

Şimdi herkesin ağzında bu konu.

Kurda kuşa yem mi oldu dersin ormanda? Parçalarını olsun bulamaz mıyız?

Parçalardan bir insan çıkmaz mı ortaya?

Hem ne olur, olmaz mı, gövdesiz olsa?

Olur, olmaz, olsa?»

III. Düş

«Sabaha karşı,

gecenin kırıntılarını bir anda toplayıveren

Güvercin gibi sürekli aç bir saatta,

Doğmamış çocuklar kurar düşlerin yayını,

Kadın düşünde gördü çocuğu ve yangını.»

«Demek çocuğu dağa bıraktılar, düş ve yangın

Kaldı. Keşke düşü bıraksalardı.»

«Evet korktuk düşten, gereği buydu.

Elimizde değildi düşü yorumlamamak.

Yorumun gereğini yapmamak da öyle.

Çocuk büyüyünceye değin bekler yangın.

Beklesin gelecek günün kötürüm yazıtı.

Beklesin kuş gagalarının yaraladığı ayna,

Şarap her zaman içilir ve bekletilir,

Çünkü kırmızıdır sıçrayan kanın rengi,

Gidip gelen günün ve uzayan şarkının rengi.

Bölmedik mi günü yediye, geceyi beşe?

Bu uykusuz direncin suyunu mühürlemedik mi?

Biz atmadık ayı bunca uzağa doğumdan?

Biz uzatmadık mı uykunun ağır bacasını?

Beklesin gizemli suda bekleyen kamış,

Ve ayın kuru eteğinden bakan göz kuşu,

Kent kurulmadan taşı kör eden kar bıçak,

Ah beklesin bekleyecek olan alın bekler,

Tut gelgitin ucundan derim tutar ve bekler.

Sürer gider su, toprak, usun arsız otu,

Atlı karınca, örtüler, tapınak ve merdiven.

Sürer ölümsüz mutluluk, iç sıkıntısı,

Bekleriz bize verilmiş olanı yaşayarak.»

«Ah çok çekmiş yorumcu!

Taşıyabilecek miyiz dersin birlikte

Kim bilir kaç yıl sürecek kaygımızı?

Yarınımızın ne olacağını bilmiyorduk,

Gene bilmiyoruz, ama bir umut bu çocuk,

Umutsuzluğumuzun umudu.

Git bul ormanda onu.»

IV. Dönü

Orman, çıplak yerlilerin attığı büyülü

Bir ağdır ve sanki avlanmış, şaşkın

Bir at gibi dağ, kurtarmak işer başım,

Tırmandıkça tırmanır çukur sularına

Göklerin.

Aşağıda,

Surlarla deniz arasında, dokuz kez yıkılmış

Surlarla, yedi kez ıssız kalmış deniz arasında.

Düşle yangının iki kanadı arasında,

Hiçliğin tek kurşunu zamanı uzatan

Ve acele söğütleri ölümün dilinden

Konuşturan dayanıklı ırmak horonu ile

Bitişin komşu duvarı Boğaz arasında

Dönüyordu atlar... Yaşlananı görmedim hiç.

Kimi yelesiyle devirmek ister burçları,

Kiminin eşeler toprağı hâlâ toynakları.

Bir yanda armağanlar bekliyordu: Bir kadın.

Kulplu bir üçayak, altı yaşında bir kısrak,

Ateşe değmemiş bir kazan, iki kulplu bir kap.

Bağırmalar, nal sesleri, toz duman...

Über ailen Gipfeln ist Ruh

«Peki,

Dağa bırakılan çocuk ne oldu?»

V. Fal

«Şu mavi boncuğu gördün mü? Bir deveci

Tuttu onu geçende. Tuhaf adamdı doğrusu,

Hem fal baktırır, hem döğüşürdü yılmadan

Falına karşı. Anlamam ben. Boğulmuş

Geçerken Fırat'ı. Aç bir köpekir fal,

Kovalarsın, döner gelir, bulur seni.

Şu önümdeki kurşun ne bileyim kimin falı?

Macbeth'e kıral olacağını söyledim, olmadı.

Ama öldüreceğini söylemedim kıralı.

Zamanı uzatmak da elimde değil,

Kısaltmak da. *Yat sat tat ksanikam.*

Bak, gözümü kırptım, her şey geçti gitti.

Yarın dündür, dünse daha gelmedi.

Şu bakla, tuttuğun çocuk olsun, itiyorum,

İniyor dağdan aşağı... Ne kadar zaman geçti?

Bilemem. O mu, değil mi. bilemem gene.

Bir lâmba yak, akşam başkadır ışığı.

Gece yarısı başka, bam başka sabaha karşı.

Ama lâmba aynı lâmba.

Suntana ksana dharmas. inan, inanma.»

VI. Sevi

Orman sen elimi tutunca başlardı,

Yarılırdı, bir incir gibi ortasından

Koşardık yukarı iki büklüm, soluk soluğa,

Alabalıklarla düşe kalka, çam pürleri

Keserdi hızımızı, Elimi Bırakma, Elimi

Bırakma...

Sonra kayardık ta aşağılara,

Ve alçalırdı sessizlik bir ağaç gibi

Kök salardı sende ve bende, arayarak

Toprağın sıraya dizilmiş suyunu.

Ayçiçeğinden göğüslerin döner ışığa,

Yürürdüm göğsünde öğle saatları gibi.

Yürürdüm bir anıt kemeri gibi iki yanında.

Sonra gene başlardık koşmağa,

Yukarı, daha yukarı, çukur sularına

Göklerin. Öperdim seni, titrerdin, parçalanmış

Anları birleştiren sevi düş görmez. Ey orman.

Ey avlanmış atın falı, ey yeniden başlamanın

Aç güvercini! Falımız yok bizim.

Yaktık onu göçmen kuşların gözlerindeki

Benek, gagalarındaki tekçil dane gibi

Daha gün doğarken. Falımız yok bizim.

«TROYA ÖNÜNDE ATLAR» İÇİN BİRKAÇ SÖZ

Bu derginin ekim sayısında çıkan «Troya Önünde Atlar» adlı şiirim için bir açıklamada bulunmak gereğini, önce orada kullandığım iki Hintçe ve bir Almanca söz dolayısıyle duydum. Fakat böyle bir işe girişince de, esin kaynaklarım, alıntılar ve konu üzerinde kısaca durmanın yararlı olacağı düşüncesine vardım.

Paris'in dağa atılması masalında, bana çelişkili görünen bir sorun bulagelmişimdir. Troya Kralı Priamos'un karısı Hekabe'nin, Paris'e gebe iken gördüğü korkulu düşü yorumlayan kâhin, doğacak çocuk yüzünden kente felâket geleceğini söylüyor; bu yoruma inandığı kesin olan baba, çocuk doğunca, yırtıcı hayvanlar paralayıp öldürsün diye onu İda'ya (Kazdağı) attırıyor. Çelişik durum şuradadır bence: Tanrılar istemlerini birtakım belirtilerle (bu arada düşlerle duyuruyorlardı, konumuzda tanrı sözcüsü kâhinin yorumuna inanılması, gerçekte tanrıların yargısına inanıldığını gösterdiği halde, nasıl oluyordu da ölümlü Priamos' un alacağı korunma tedbiri ile bu yazgıdan sıyırılınabileceğine güveniliyordu? Tanrıların saltık istemine inanç, savaşım yolu ile bu istemin alt edilebileceği görüşü ile bir-arada bulunabilir miydi?

Sorun, ilkçağlardan günümüze değin, değişik biçimlerde, tazeliğini korumaktadır. Tanrıları kurbanlar sunarak yatıştırma, tanrılardan kaçarak, gizlenerek korunma, zaman zaman da onlara karşı gelme, bir tanrıya karşı başka bir tanrının korunumuna girme umudu gibi çabalar ve eğilimlere mitolojilerde çokça rastlanıyor. Tek tanrılı dinlerde gene kurban, dua ve tövbe aynı işi görmektedir. Ayrıca, sözgelişi İslâmlıkta irade-i külliye, irade-i cüz'iye biçiminde görünen bolünüm ise, kulun öteki dünyada cezalandırılabilmesi için bulunmuş gibi görünen bir sorumluluk töresini ortaya çıkarmaktadır; irade-i cüz'iye olmasaydı, kulun cezalandırılması olanağı ortadan kalkacaktı, bundan ötürü de kulun orantılı özgürlüğü kabul ediliyor. Demek konunun özü, insanüstü güçler isteminin saltık olup olmadığıdır. Doğa ve toplum yasalarına karşı bireyin durumu tartışmaları, konunun daha yeni biçimleri olarak görünür. Bireyin zorunluluk altında bulunduğu yo da özgür olduğu sorunu, Schelling'den Sartre'a değin çeşitli yorumlara yol açmıştır.

Paris'in dağa atılması konusunda ise. tanrıların istemi yerine geliyor sonunda. Demek çocuğun ölüme bırakılması, insan-üstü düzenin yenilmesini sonuçlandırmıyor, olsa olsa, sonuç belki geciktiriliyor denebilir, ama Paris dağa atılmasaydı da felâket gene zamanında ortaya

çıkacaktı; çünkü Paris, dağ yerine kentte büyüyecek, gidip Helena'yı kaçıracak ve bu olay bir savaş nedeni olarak, biçilen süresi dolunca, belirecekti.

Bu konudan, tartışmağa katılmak için değil, şiirsel bir çalışmaya yön verebileceği umudu ile yararlanmayı kurdum. Gerçekte de bunların çoğunu, şiiri yazmadan önce değil, yazarken ve yazdıktan sonra düşündüm.

Çalışmalarım, başka sorunlarla da karşılaştırdı beni; geriye, gittikçe daha geriye baktıkça, tarihsel zaman başka bir biçime giriyor, hattâ yok oluyor, ortaya anakronik bir geçmiş, giderek zamansız bir geçmiş bütünü çıkıyordu. Bu geçmiş bir sıra olaylardan kurulu bir zincir değil, bütün bu olayların iç içe girdiği dural bir görünüm oluveriyordu artık. «Göçebe Denizin Üstünde» adlı kitabımdaki birtakım şiirlerde bu zaman sorununa takılmıştım, o zamanki düşüncelerimi daha da geliştirdim, geçmişle gelecek birbirine karışıyordu ve şimdiki zaman şaşırtıcı bir kaypaklık içinde eriyordu. Sanki Paris'in doğması ile İlion’ un yakılması arasındaki süre hiç geçmemişti ve bu bakımdan orakl (ona fal da diyebiliriz) tümden yitiririyordu anlamını, ya da zaman dışı bir saltığın kendi kendine konuşması oluyordu.

İlyada'nın XXIII. bölümünde, arkadaşı Patroklos’un ölümünden dolayı girdiği yastan çıkan Akhileus’un, Akhalı kahramanlar arasında düzenlediği yarışmalar yer alır. Şiirimin birinci bölümünde bu yarışmayı, anakronik bir yöntemle işlemeğe çalıştım. Homeros'un, «ölümsüz», «tanrısal» gibi sıfatlarla anlattığı atların arasına başka tanınmış atları da sokmakla geçmişi zaman bakımından anlaştırmayı denedim. Böylece uzaktan bakıldığında düş, düşün yorumu, önlem ve savaş tek bir parça durumuna giriyordu. Bu yolla, konudan, zaman sorununa geçmek olanağını elde etmeği düşündüm.

II. ve IV. bölümlerde geçen Almanca dize Goethe'nin-dir, «Bütün tepelerin üstü sessizdir» anlamına geliyor. Orada Almanca bir sesi gereksedim. Dize'yi bulmakta bana yardım eden Haldun Taner’e teşekkür ederim. Dizenin alındığı şiirin adı, «*Wanderers Nachtlied*»dir.

V. bölümdeki «*Yat sat tat ksanikam*» ve «*Santana ksana dharmas*» sözleri Hintçedir. İlki. «Her şeyin süresi göz kırpmak kadar kısadır» anlamına,

İkincisi de, «Geçici varlıkların anlarının dizisi» anlamına geliyor, ikisi de Bu-dizmin temel ilkeleri niteliğindedir.

M. C. A.

Varlık dergisi, Kasım 1972